

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060305

DOM
2016-02-03
Stockholm

Mål nr
M 2114-15

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2015-02-13 i mål M 1329-14, se bilaga A

KLAGANDE OCH MOTPART

1. Norrvikens Trädgårdar AB

Ombud: M B

2. Norrvikens Trädgårdssällskap

Ombud: G H B

MOTPART

Länsstyrelsen i Skåne län

SAKEN

Dispens enligt 14 § artskyddsförordningen (2007:845) för åtgärder inom område med livsmiljö för större vattensalamander på fastigheten X i Båstads kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen upphäver mark- och miljödomstolens dom och Länsstyrelsens i Skåne län beslut den 4 mars 2014 (dnr 522-26368-2013) i den del det avser avslag på ansökan om dispens från förbuden i 4 § artskyddsförordningen (område A).

Dok.Id 1233317

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

2. Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandena i övrigt.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Norrvikens Trädgårdar AB (bolaget) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen med ändring av mark- och miljödomstolens dom i första hand ska fastställa att det inte krävs någon dispens enligt 14 § artskyddsförordningen för schaktnings- och byggnadsåtgärder på fastigheten X inom det område som i Länsstyrelsens beslut markerats som A. I andra hand har bolaget yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska fastställa att det i vart fall inte krävs någon dispens enligt 14 § artskyddsförordningen för schaktnings- och byggnadsåtgärder inom den del av område A som givits beteckningen C och markerats på bifogad kartbild, bilaga B.

Norrvikens Trädgårdssällskap (föreningen) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra mark- och miljödomstolens dom i den del som gäller att artskyddsdispens inte krävs för sökta åtgärder inom område B på fastigheten och fastslå att sådan dispens krävs även inom detta område och, som det får förstås, att ansökan ska avslås.

Bolaget och föreningen har bestritt varandras ändringsyrkanden.

Länsstyrelsen i Skåne län har vidhållit sitt beslut.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bolaget har anfört i huvudsak följande. Bolaget har utfört tre utredningar, varav två större, avseende påverkan av levnadsbetingelser för den större vattensalamandern inom båda områdena A och B, dvs. hela nybyggnadsområdet. Samtliga utredningar som bolaget har låtit utföra visar på att all byggnation för vilken det finns en laga kraftvunnen detaljplan och bygglov kan ske utan att livsbetingelserna för större vattensalamander påverkas negativt. Större vattensalamander förekommer inte inom vare sig område A eller B och det krävs därför ingen dispens enligt artskyddsförordningen för uppförande av de bostäder för vilka det finns en lagakraftvunnen detaljplan. Den sista utredningen bolaget utfört (Naturcentrum augusti 2012) är utförd enligt den utredningsmetodik som föreskrivs av Naturvårdsverket

avseende såväl tidpunkt som inventering. Undersökningsområdet utökades till att omfatta en radie om 1000 meter från exploateringsområdet. Det är fullt tillräckligt för att visa att tänkt byggnation inom område A kan utföras utan att det behövs någon dispens enligt 14 § artskyddsförordningen. Vid den regeringsprövning som skedde 2010 inom ramen för överklagande av detaljplanen för nu aktuell del av fastigheten ansågs det räcka med en utredning om förekomsten av större vattensalamander för att regeringen skulle kunna fatta beslut att anta detaljplanen med hänvisning till att denna inte bedömdes påverka artens bevarandestatus. Vidare har Länsstyrelsen inte redogjort för de skäl som ligger till grund för en uppdelning av exploateringsområdet i område A och B. Den kartbild på vilken Länsstyrelsen gjort nämnda indelning är missvisande eftersom den utritade större vattensamlingen/dammen – vilken på kartbilden som bilagts överklagandet markerats med ett rött kryss, se bilaga B – inte finns i dag utan är tänkt att utföras först i samband med byggnationen av området. Bolaget har enligt Länsstyrelsens beslut fått dispens för att anlägga nämnda damm.

Det är endast en begränsad del av område A som av mark- och miljödomstolen bedömts vara en trolig fortplantningslokal. Det bör därför under alla förhållanden inte krävas någon dispens för byggnation inom den del av område A som bolaget låtit markera som område C på bilaga B. Denna avgränsning innebär att byggnation inte kommer till stånd närmare dammen än 70 meter och ett tillräckligt stort skyddsavstånd lämnas så att, om det nu skulle finnas större vattensalamander i anslutning till dammen, artens fortplantnings- och/eller övervintringslokaler i anslutning till dammen inte skadas. Bevisvärdet av rapporteringen till Artdatabanken om ett fynd av större vattensalamander ifrågasätts. Vem som helst kan rapportera in artfynd och det finns inte något krav på bevis för rapportering. Fastigheten X omfattar betydligt större arealer än vad som omfattas av områdena A och B. Förutsatt att den rapportering som gjorts är korrekt skulle den plats där det inrapporterade exemplaret av större vattensalamander hittades kunna vara belägen på en annan del av fastigheten än inom område A och B. Det kan även tilläggas att arten mindre vattensalamander, som inte är rödlistad, förekommer frekvent i närområdet.

Föreningen har anfört i huvudsak följande. Bolaget har innan ansökan om dispens gavs in påbörjat exploateringsarbeten innebärande röjning av vegetation, djupdikning,

samt rensning av diken. Åtgärderna har orsakat stor skada genom att vattenförhållandena på platsen har ändrats och salamanderns habitat har dränerats. Den damm där salamander tidigare dokumenterats hade lågt vattenstånd hela sommaren år 2012 och var vid inspektion den 26 augusti 2012 helt uttorkad. Under hela året 2013 har vattennivåerna i området legat 2-4 dm lägre än före dräneringen. Dessa åtgärder, som utfördes utan tillstånd och utan artskyddsdispens, föranledde en åtalsanmälan från Länsstyrelsen mot bolaget för brott mot artskyddsförordningen. Återställandeåtgärder har visserligen utförts med igenfyllning av diken, men trots riklig nederbörd har våtmarker och damm tidvis varit uttorkade.

Enligt EU-rättslig praxis har den myndighet som fattar ett beslut grundat på en undantagsbestämmelse bevisbördan för att nödvändiga förutsättningar föreligger för varje undantag och medlemsstaterna ska säkerställa att varje åtgärd som påverkar skyddade arter endast tillåts i beslut som är noggrant och tillräckligt motiverade och som hänvisar till de skäl och krav som följer av art- och habitatdirektivet. Beslutsunderlaget som myndigheterna haft för prövning av dispens för område B är undermåligt. Vid regeringens prövning av detaljplanen som legat till grund för exploateringen av området gick inte regeringen in på frågan om hotade arter men fann att det underlag som förelåg var tillräckligt för ett ställningstagande om att förekomsten av större vattensalamander inom eller i närheten av planområdet inte utgjorde hinder mot genomförande av planen. Regeringen konstaterade dock att dispens kunde komma att behövas enligt 14 § artskyddsförordningen för de enskilda arbetena. Frågan om skydd av större vattensalamander är därmed inte slutligt avgjord. År 2010 har Artdatabanken registrerat ett fynd av den större vattensalamandern på den nu tilltänkta byggplatsen.

Det går inte att dela upp området på det sätt Länsstyrelsen gjort. Både område A och B utgör i sin helhet ett viktigt habitat för den större vattensalamandern. Det är inte fråga om två områden med olika livsbetingelser för arten. Salamandrarnas landmiljö hittar man främst inom minst 200 meter från ett fortplantningsvatten. Enligt av föreningen gjorda undersökningar i april 2012 (D G) framgår att det på platsen som har exploaterats och där bostäder planeras att byggas, innehåller eller har innehållit miljöer av hög kvalitet för större vattensalamander. Småvatten som har påverkats

negativt av bolagets otillåtna dikning år 2011, hade troligen fram till dess varit fortplantningslokal för större vattensalamander. Den större vattensalamandern fanns dock enligt undersökningen med stor sannolikhet kvar i närområdet. Det aktuella området utgör således boplats och fortplantningsområde för den större vattensalamandern. Den utredning som bolaget åberopat till stöd för sin ansökan är missvisande. Utredningen gjord av Ekologgruppen år 2008 avser en annan plats än den som nu är aktuell. Utredningen gjord av Calluna är utförd på senhösten efter det att bolaget ödelagt och dränerat området och då betingelserna för salamandrarna i området var radikalt förändrade när vattennivåerna i våtmark och dammar inte återställts efter bolagets utförda åtgärder i området. Utredningen är en väl utförd simuleringsmodell där man i slutsatserna inte drar konsekvenserna av sin egen utredning. Den enda undersökning av förekomst av arten i det aktuella området som utförts vid rätt årstid och med vedertagen teknik är den av Naturcentrum AB. Utredningen är dock gjord efter det att exploatören utfört en omfattande och olaglig dränering som allvarligt skadat salamanderhabitatet och som orsakat en bestående sänkning av vattennivån. Slutsatserna kan därför starkt ifrågasättas.

Det finns en uppenbar risk för att exploateringen innebär en bortträngning av den större vattensalamandern från habitatet, vilket även riskerar en stor påverkan på reproduktionen. Större vattensalamandern kan leva i upp till 18 år och det är därför troligt att det finns salamandrar som överlevt skövlingen av det aktuella området genom att övervintra och fortleva i skogsområdet mot väster. De kan sannolikt återpopulera dammarna under lämpliga betingelser. Den planerade bebyggelsen kommer att innebära stor störning för salamandrarna genom habitatförlust och fragmentering.

Det finns inte någon naturlig avgränsning mellan område A och B och anläggande av grunder för femvåningshus inom område B kan antas påverka de hydrologiska förhållandena även inom område A och försämra habitatets lämplighet för salamanderns fortlevnad. Bebyggelse inom område B öppnar upp för användande av intilliggande område A för andra ändamål som parkering och olika fritidsaktiviteter. Vandringsvägar mellan olika vatten och landhabitat åt öster skärs av. Hårdgjorda ytor med trafik och människor i rörelse är en stor fara för djuren. Tillrinning från

hårdgjorda ytor innebär större och snabbare fluktuationer i vattennivåer och spridning av giftiga ämnen till vatten som även riskerar påverka av ogräsgifter. Ökad förekomst av husdjur som hundar och katter som stör och biter ihjäl salamandrar. Område B har fortfarande kvalitéer för salamanderns födosök och övervintringsmöjligheter i befintliga fuktiga byggnadsruiner och stengården med håligheter samt i oröjda randzoner och en kraftig återväxt av viss vegetation. Öster om område B, men inom 200 meters avstånd från dammen där salamandern påvisats finns oröjd växtlighet med ved och stubbar. Passage för salamander kommer att blockeras av vegetation. Sammantaget kommer den planerade exploateringen av område B störa salamandrarna i den mening som avses i 4 § första stycket 2 artskyddsförordningen. Det står klart att bolaget har insett detta och trots denna insikt avser att uppföra den planerade bebyggelsen. Bebyggelsen kommer även med stor sannolikhet att skada eller förstöra salamandrarnas viloplats så att upprätthållande av en gynnsam bevarandestatus hos den större vattensalamanderns bestånd i dess naturliga utbredningsområde väsentligt försvåras.

Bolagets beskrivning av den damm som är markerad med ett kryss på bilaga B är oriktig. På denna plats har det sedan länge funnits ett våtmarksområde som även det utgjort en viktig livsmiljö för den större vattensalamandern. Den damm som bolaget säger sig nu ska utföra är egentligen en återställning av området till vad det var innan bolaget vidtog sina åtgärder som ledde till en åtalsanmälan från Länsstyrelsen. Om bolaget inte längre har för avsikt att inrätta den damm som är markerad i bilagan till överklagandet innebär det att det bolaget tidigare angivit som kompensation för exploatering faller bort. Det talar ytterligare för att artskyddsdispens inte bara krävs, utan även att det inte kan meddelas.

Länsstyrelsen i Skåne län har anfört i huvudsak följande. Skälet till att berört område delades in i ett A- och B- område var att Länsstyrelsen, utifrån tillgängligt underlagsmaterial samt bedömning på plats, inte ansåg att hela det berörda området var av samma karaktär och hade skilda förutsättningar att utgöra en lämplig livsmiljö för den större vattensalamandern. Det område som Länsstyrelsen benämnt som område B bedömdes inte som ett lämpligt habitat för den större vattensalamandern. Länsstyrelsen står fast vid att det område som benämns som område A, i sin helhet är ett lämpligt

habitat för den större vattensalamandern. Att dela upp området ytterligare med ett område C vore olämpligt då detta i sådant fall förminskar det befintliga habitatet samt riskerar att skära av spridningsvägar och försvårar upprätthållandet av en population på lågplatån.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Vad som ska prövas i Mark- och miljööverdomstolen

Mark- och miljööverdomstolen har i detta mål att pröva om förbudet i 4 § artskyddsförordningen (2007:845) aktualiseras för de åtgärder som bolagets dispensansökan avser, nämligen att utföra erforderliga schaktarbeten för grundläggning av hus på platta på mark på fastigheten X i Båstads kommun, som omfattas av en fastställd detaljplan.

Sådana åtgärder kan, enligt domstolen, utgöra dels en – i förordningens mening – avsiktlig störning enligt punkten 2 i bestämmelsen dels omfattas av förbudet mot att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatser enligt punkten 4 i samma bestämmelse.

Bolaget gör emellertid i första hand gällande att den aktuella delen av planområdet inte utgör fortplantningsplats för större vattensalamander och att arten inte förekommer där samt att detta innebär att det inte finns något förbud mot att utföra de åtgärder som dispensansökan avser i område A. Föreningen menar å sin sida att även område B omfattas av dispensplikt, eftersom det utgör ett lämpligt landhabitat för arten. Av störst betydelse blir därmed prövningen av förbudet enligt punkten 4.

En fråga i målet är därmed vilka krav som kan ställas på utredningen – såväl geografiskt som kvalitativt – för att kunna medge slutsatser om förekomsten av fortplantningsområden eller viloplatser i det område som omfattas av dispensansökan. Av viss betydelse är även vilket tidsperspektiv som bör anläggas vad gäller möjligheterna för en art att återkolonisera ett område. Slutligen bör betydelsen av att vissa åtgärder redan vidtagits inom området i form av dikning och schaktning bedömas i förhållande till befintlig utredning och försiktighetsprincipen.

Utgångspunkter för prövningen

Artskyddsförordningen innebär ett genomförande av art- och habitatdirektivet, dvs. rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter. Direktivets syfte är att bidra till att främja den biologiska mångfalden inom det europeiska territoriet och bidra till det övergripande målet hållbar utveckling. De åtgärder som vidtas ska syfta till att bibehålla eller återställa en gynnsam bevarandestatus hos livsmiljöer samt arter av vilda djur och växter. Begreppet gynnsam bevarandestatus är således grundläggande och definieras som summan av de faktorer som påverkar en livsmiljö och dess typiska arter och som på lång sikt kan påverka dess naturliga utbredning, struktur och funktion samt de typiska arternas överlevnad på lång sikt.

Tolkningen av artskyddsförordningen ska ske i ljuset av den tillämpning av bestämmelserna som görs även av EU-domstolen. Det finns vidare anledning att beakta vägledande dokument, som Kommissionens vägledningsdokument (Vägledning om strikt skydd för djurarter av intresse för gemenskapen i enlighet med rådets direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer, feb. 2007). För tillämpningen av den svenska artskyddsförordningen finns Naturvårdsverkets vägledning (Handbok för artskyddsförordningen. Del 1. Handbok 2009:2). Dessa dokument inte är bindande i juridisk mening vad gäller tolkning av bestämmelserna om artskydd. Eftersom de även innehåller information om olika arter och deras livsmiljöer kan de emellertid ge vägledning beträffande det nödvändiga vetenskapliga underlaget vid prövningen.

Mark- och miljööverdomstolen har i mål om tillstånd enligt miljöbalken konstaterat att frågor om artskydd kan ses som en precisering av de allmänna hänsynsreglerna och därför har betydelse vid bedömningen av om en föreslagen verksamhet har en lokalisering som är godtagbar. Genom att föreskriva villkor om försiktighetsmått och skyddsåtgärder kan prövningen leda fram till att verksamheten inte kommer i konflikt med fridlysningsbestämmelserna (se bl.a. MÖD 2013:13 och MÖD 2014:47). Även vid framtagande och fastställande av detaljplaner måste frågor om artskydd behandlas; därvid måste tillräcklig utredning finnas tillgänglig. På det stadiet av planeringen går det dock inte alltid att med tillräcklig säkerhet avgöra vilka åtgärder som kan komma att behöva företas för att genomföra planen och i vilka avseenden dessa kan medföra

en påverkan på fridlysta arter. Detaljplanen ger emellertid i sig ingen rätt att vidta några åtgärder i strid med bestämmelserna om artskydd, utan en konsekvens av att lagstiftningarna gäller parallellt är att en prövning i detta hänseende kan komma att krävas, trots den antagna planen. I en del fall är det fråga om åtgärder som inte kräver någon tillståndsprövning enligt miljöbalkens bestämmelser. I dessa fall är det en lämplig ordning att samråd med stöd av 12 kap. 6 § miljöbalken äger rum. Samrådet kan leda till att skyddsåtgärder och försiktighetsmått beslutas eller – som skett i detta fall – en dispensansökan lämnas in till länsstyrelsen.

Förfarandet att dela upp området i olika delar (A och B)

Ansökan om dispens omfattar endast delar av planområdet. Bedömningen av påverkan på fridlysta arter måste emellertid omfatta bl.a. indirekt påverkan och därmed omfatta ett större område. Generellt kan sägas att det inte är lämpligt att stycka upp ett område som är föremål för en dispensprövning; fråga uppkommer oundvikligen om grunderna för gränserna och innebär dessutom en fragmentisering av prövningen som inte är ändamålsenlig. Utgångspunkten måste i stället vara vilka åtgärder som ska vidtas och eventuell påverkan på den skyddade arten, med artens särskilda behov vad gäller livsmiljö. Länsstyrelsens motiv för zonindelningen A respektive B har dock varit att redovisa de olika områdenas förutsättningar att utgöra livsmiljö för vattensalamandern. Förfarandet kan i detta fall inte leda till slutsatsen att själva prövningen skett på ett felaktigt sätt. Det gäller särskilt som den utredning som begärts inte varit begränsad till område A och B.

Närmare om innebörden och tillämpningen av de aktuella bestämmelserna

Förbudet i 4 § 4. artskyddsförordningen innebär att artens fortplantningsområden och viloplatsers ska skyddas mot att skadas eller förstöras. I Kommissionens vägledningsdokument uttalas att syftet med detta förbud är att skydda den ekologiska funktionaliteten hos fortplantningsområden och viloplatsers. Sådana områden får inte skadas eller förstöras av mänsklig verksamhet, så att de kan fortsätta att erbjuda det som krävs för en viss djurart när den ska vila sig eller fortplanta sig med framgång. Av vägledningsdokumentet framgår vidare att sådana fortplantningsområden och viloplatsers också måste skyddas när de inte används, om det finns en rimlig sannolikhet för att arten i fråga kommer att fortsätta att använda dessa platser.

I Naturvårdsverkets vägledning (se s. 24 ff.) hänvisas till Kommissionens vägledning. Det påpekas också att uttryckssättet ”skada eller förstöra” bör tolkas som att även en gradvis försämring bör beaktas. Det kan vara så att en försämring inte omedelbart leder till förlust av ett fortplantningsområde eller viloplats, men får till följd att platsens funktion successivt förlorar i kvalitet.

Fortplantningsområden och viloplatsen ska skyddas även om den enligt förordningen angivna arten inte befinner sig i området vid tidpunkten då en åtgärd utförs. Det räcker emellertid inte med att konstatera att dessa områden och platser i och för sig är lämpliga utan det krävs att arten regelbundet använder dessa för att åtgärden i fråga inte ska vara tillåten. Miljöerna som sådana skyddas således inte av förbudet i 4 § 4 artskyddsförordningen. För att förbudsbestämmelsen ska aktualiseras för den angivna arten krävs att arten finns eller har funnits i det berörda området och att den med en rimlig sannolikhet kommer att återkolonisera det. Kan inte ett regelbundet användande fastställas är fortplantningsområdet eller viloplatsen inte skyddad enligt denna bestämmelse. Huruvida en åtgärd kan anses tillåten eller förbjuden enligt 4 § artskyddsförordningen kräver därför en inledande bedömning av den aktuella artens förekomst i området.

Finns större vattensalamander inom berört område?

Beträffande förekomst av större vattensalamander inom den aktuella delen av planområdet finns ett fynd rapporterat till Artdatabanken. Fyndet är gjort år 2010 och avser en individ. Därefter har inget fynd gjorts i det aktuella området och några individer av större vattensalamander har inte kunnat lokaliseras av de utredningar som företagits av bolaget. Bolagets utredningar har däremot kunnat konstatera förekomst av större vattensalamander i dammarna nordväst om det aktuella området i det som utgör den så kallade trädgårdsanläggningen. Den damm som ligger närmast planområdet och där större vattensalamander påträffats ligger drygt 350 meter från den aktuella delen av planområdet. Den senare av bolagets gjorda utredningar är utförd under våren och sommaren år 2012 och gjord enligt Naturvårdsverkets inventeringsmetodik. Mark- och miljööverdomstolen saknar skäl att ifrågasätta den utredningens slutsatser. Mot bakgrund av detta finner Mark- och miljööverdomstolen

det utrett att det vid tidpunkten för bolagets utredning som företogs under vår och sommar 2012 inte fanns några större vattensalamandrar i den aktuella delen av planområdet. Ett enstaka fynd som rapporterats in till Artdatabanken kan vid dessa förhållanden inte tillmätas någon avgörande betydelse vid bedömningen om arten förekommer eller inte.

Kan större vattensalamander komma att återkolonisera området?

Även om inte artens livsmiljöer skyddas som sådana av artskyddsförordningen kan kvalitétéerna på dessa ha betydelse för bedömningen om det är sannolikt att arten funnits i området och om den kommer att återkolonisera det. Av bolagets utredningar kan dras slutsatsen att landmiljöerna inom det aktuella området i och för sig är lämpliga som viloplats för större vattensalamander. Beträffande fortplantningsområden, som för större vattensalamander utgörs av lekvatten, konstateras i utredningen från september 2011 att dammen som ligger i anslutning till planområdet är en klass 1-damm och att förekomst är trolig. Någon större vattensalamander påträffades emellertid inte, vilket i och för sig kan förklaras av tidpunkten för den gjorda inventeringen. Av intresse beträffande den utredningen är att där gjorts bedömningen att det finns en metapopulation runt Norrvikens trädgårdar. Den bedömdes även som livskraftig med hänsyn till förekomsten av flera potentiella dammar och småvatten samt tillräckliga arealer med landhabitat.

Vid den efterföljande utredningen som utfördes under våren och sommaren 2012 gjordes inga fynd av större vattensalamander i de dammar som ligger i anslutning till det aktuella området. I den utredningen konstaterades även att samtliga vatten belägna inom 300 meter från planområdet var helt uttorkade vid minst ett av fältbesöken och att dessa inte utgör lekvatten för arten. Enligt utredningen är avsaknaden av en lekdamm med tillräcklig kvalitet inom den närmaste omgivningen det som leder till slutsatsen att det aktuella planområdet inte kan definieras som en viloplats för större vattensalamander. Utredningens slutsats är att de sökta åtgärderna sannolikt inte påverkar livsmiljöer som används regelbundet av större vattensalamander och att någon dispens från artskyddsförordningen därför inte krävs.

Det får anses klarlagt att det vid tidpunkten för utredningens utförande saknades lämpliga fortplantningsområden inom och i nära anslutning till den aktuella delen av planområdet. Av Naturvårdverkets vägledning framgår att större vattensalamanders viloplats utgörs av ett område mellan 10–100 m från det lekvatten där de reproducerar sig i; föreningens expert uttalar i sitt utlåtande att salamandrarnas landmiljö finns främst inom ca 200 meter från ett fortplantningsvatten. I bolagets utredningar har det räknats med att större vattensalamander skulle kunna röra sig upp till 300 meter från lekvattnet. Avsaknaden av lämpliga fortplantningsområden inom och i anslutning till den aktuella delen av planområdet innebär enligt Mark- och miljööverdomstolen emellertid att det inte är sannolikt att landmiljöerna inom detta område används som viloplats för större vattensalamander. Avståndet till närmaste lekvatten där det konstaterats förekomst av större vattensalamander uppgår till 350 meter. Det är därför inte heller sannolikt att området i fråga skulle återkoloniserats inom rimlig tid och under rådande förutsättningar i övrigt. I det av föreningen åberopade utlåtandet av D G konstateras, liksom i bolagets utredningar, att det i och för sig är fråga om lämpliga landhabitat för större vattensalamander. Hans slutsatser beträffande den troliga användningen som fortplantningslokal och sannolikheten att större vattensalamander finns i närområdet är emellertid allmänt hållna och möjliggör inga slutsatser med utgångspunkt i förhållandena på platsen. Vad som anförts i utlåtandet föranleder därför ingen annan bedömning.

Betydelsen av att åtgärder har vidtagits inom området

Av utredningen i målet framgår emellertid dessutom att bolaget har utfört vissa åtgärder i det aktuella området innan dispensansökan gavs in och innan bolaget inventerade området för förekomst av större vattensalamander. I ett utlåtande från Naturcentrum AB, daterat 2012-01-27, som bifogats dispensansökan, framgår att ett äldre dike rensats och fördjupats samt ett nytt dike anlagts centralt i området. Det finns även uppgifter om att den aktuella delen av planområdet skulle ha avvattnats ytterligare genom att bolaget ändrat på avrinningen från en dagvattenbrunn. Vidare framgår att Länsstyrelsen har åtalsanmält bolaget för att ha vidtagit dessa åtgärder utan att nödvändiga tillstånd sökts och att dessa åtgärder kan ha inneburit skada på större vattensalamander. Anmälan har dock såvitt känt inte lett till åtal.

Det är naturligtvis ett oacceptabelt förfarande att först påverka förhållandena i ett område på ett sådant sätt att livsmiljön för en fridlyst art förändras i negativ riktning och därefter medges att vidta åtgärder eller bedriva verksamhet därför att området saknar de kvaliteter som krävs för att utgöra ett lämpligt habitat för en art. I förevarande fall är det därför av betydelse att bedöma i vilken utsträckning bolagets genomförda åtgärder kan ha påverkat en eventuell förekomst av större vattensalamander i den aktuella delen av planområdet.

I ovan nämnda utlåtande har bedömningar gjorts av påverkan på våtmarksområdet i områdets nordvästra del. Vad som avses med våtmarksområdet synes vara den damm som i bolagets andra utredningar betecknas som damm nr 9. Beträffande denna damm anges att vattenförsörjningen till våtmarken har minskat i och med avvattningsåtgärderna. Om denna minskning är avgörande för värden i våtmarksmiljön kan enligt utlåtandet inte tydligt besvaras. Det bedöms dock som sannolikt att vattendraget väster om våtmarken och den höga grundvattennivån normalt kan garantera våtmarksmiljöns vattentillgång; vid lågflödesperioder och torra bedöms dock risken för uttorkning av våtmarken som stor oavsett avvattningsåtgärderna, något som framgår även i utredningen från 2011. Vidare framgår av utlåtandet att våtmarksområdet som kan ha påverkats genom minskad vattenförsörjning inte bedöms lämpligt som reproduktionslokal då det är tydligt beskuggat, har mindre gynnsamt bottensubstrat och åtminstone mycket begränsad yta vid lågflödesperioder. Potential finns i området men då krävs sannolikt förbättringsåtgärder oavsett genomförda avvattningsåtgärder. Beträffande övervintringsmiljöer bedöms vidtagna åtgärder ha haft begränsad påverkan.

Mot bakgrund av innehållet i utlåtandet samt utredningen i övrigt bedömer Mark- och miljööverdomstolen att vidtagna gräv- och rensningsåtgärder på området inte kan ha inneburit annat än begränsad påverkan och därför inte har betydelse för frågan om området kan komma att återkoloniserats inom överskådlig tid.

Betydelsen av meddelad dispens för rensning av damm och anläggande av en ny damm

Det framgår av utlåtandena att det finns anledning att förbättra kvalitén på de småvatten som finns runt Norrvikens trädgårdar, något som skulle förbättra

förutsättningarna att uppnå gynnsam bevarandestatus för större vattensalamander. Anläggandet av en damm eller framförallt förbättringar av en befintlig våtmark är således åtgärder som är lämpliga för detta ändamål. Mark- och miljööverdomstolen delar i och för sig mark- och miljödomstolens slutsats att en dispens inte kan villkoras eller meddelas med stöd av en annan dispens, t.ex. vad gäller anläggande av en ny damm. Inte heller kan kompensationsåtgärder föranleda bedömningen att en annars förbjuden åtgärd blir tillåtlig. Den åtgärd som bolaget redan har fått dispens för – och som man också åtagit sig att genomföra – bör dock kunna beaktas i den helhetsbedömning som ska göras.

De planerade åtgärderna kan sammantaget inte anses innebära någon påverkan på metapopulationen vid Norrvikens trädgårdar och därmed inte på gynnsam bevarandestatus hos arten i dess naturliga utbredningsområde, dvs. ett område som är betydligt större än Norrvikenområdet.

Föreningens överklagande såvitt avser område B

Länsstyrelsens ställningstagande beträffande område B grundas på den åberopade utredningen och eget tillsynsbesök. Mark- och miljödomstolen har instämt i länsstyrelsens bedömning och inte funnit skäl att befara någon indirekt påverkan på habitatet ifråga. Mark- och miljööverdomstolen finner inte skäl att göra någon annan bedömning än underinstanserna vad gäller område B. Det krävs således inte dispens för planerade åtgärder inom område B.

Sammanfattning

Mark- och miljööverdomstolen finner sammanfattningsvis att de åtgärder bolaget som nu är aktuella inte kan anses förbjudna enligt 4 § artskyddsförordningen. Dispens krävs därför inte. Med ändring av mark- och miljödomstolens dom ska länsstyrelsens avslagsbeslut såvitt avser område A upphävas. Vad avser område B ska inte någon ändring göras.

Mark- och miljööverdomstolens dom får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljööverdomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Lars Borg och Vibeke Sylten, referent, samt tekniska rådet Mikael Schultz och tf. hovrättsassessorn Charlotte Jansson.

Föredragande har varit hovrättsfiskalen Kristina Dreijer.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2015-02-13
meddelad i
Växjö

Mål nr M 1329-14

KLAGANDE OCH MOTPARTER

1. Norrvikens Trädgårdar AB

Ombud: M B

2. Norrvikens Trädgårdssällskap

Ombud: G H B

MOTPART

Länsstyrelsen i Skåne län
205 15 Malmö

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Skåne läns beslut den 4 mars 2014 i ärende nr 522-26368-2013, se bilaga 1

SAKEN

Dispens enligt 14 § artskyddsförordningen (2007:845) för åtgärder inom område med livsmiljö för större vattensalamander på fastigheten Båstad X

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandena.

Dok.Id 309565

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 100 E-post: mmd.vaxjo@dom.se	0470-560 125	måndag – fredag 08:00-16:30 -

BAKGRUND

Länsstyrelsen i Skåne län lämnade genom beslut den 4 mars 2014 med stöd av 14 § artskyddsförordningen (2007:845) dispens från förbuden i 4 § 1, 2 och 4 punkterna artskyddsförordningen för rensning av en befintlig damm samt anläggande av en ny damm inom område med förmodad livsmiljö för större vattensalamander på del av fastigheten X i Båstad kommun (område A). Länsstyrelsen avslog i samma beslut ansökan om dispens från förbuden i 4 § artskyddsförordningen att utföra andra åtgärder såsom schaktning, markavvattning och byggnation inom samma område. Länsstyrelsen beslutade vidare att dispens från artskyddsförordningen inte krävdes för sökta åtgärder såsom schaktning och byggnation inom ett annat område på samma fastighet (område B).

Norrvikens Trädgårdar AB (bolaget) och Norrvikens Trädgårdssällskap (föreningen) har överklagat länsstyrelsens beslut, bolaget såvitt avser avslag på ansökan om dispens från förbuden att utföra schaktnings- och byggnadsarbeten m.m. inom område A och föreningen att dispens inte krävs för sökta åtgärder inom område B.

YRKANDEN M.M.

Bolaget har yrkat att mark- och miljödomstolen med ändring av länsstyrelsens beslut ska fastställa att det inte krävs någon dispens enligt 14 § artskyddsförordningen för att utföra schaktningsarbeten och uppföra byggnader på markerad plats inom område A.

Föreningen har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva länsstyrelsens beslut att det inte krävs dispens från artskyddsbestämmelserna för sökta åtgärder, såsom schaktning och byggnation, inom område B och förordnar att artskyddsdispens behövs för åtgärderna.

Länsstyrelsen i Skåne län har bestritt överklagandena.

Bolaget har bestritt föreningens överklagande. För det fall mark- och miljödomstolen skulle finna att 4 § artskyddsförordningen är tillämplig avseende område B har bolaget yrkat att dispens meddelas i enlighet med 14 § i förordningen.

Föreningen har bestritt bolagets överklagande samt gjort gällande att förutsättningar för att meddela dispens enligt 14 § artskyddsförordningen för åtgärder inom område B saknas.

Bolaget har utvecklat sin talan enligt i huvudsak följande. En dispensprövning enligt 14 § artskyddsförordningen ska göras endast i de fall där förutsättningar som utlöser förbuden i 4, 5 och 7 §§ i förordningen är för handen. Eftersom bolaget inte avsiktligt tänker fånga, döda eller störa den större vattensalamandern är det endast 4 § första stycket 4 p. i artskyddsförordningen som är föremål för bedömning i målet. Enligt den bestämmelsen är det förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatser. Vad som således ska prövas i målet är om den planerade byggnationen inom område A kan komma att skada eller förstöra fortplantningsområden eller viloplatser för den större vattensalamandern.

Enligt en lagakraftvunnen detaljplan som varit föremål för regeringsprövning och som innehåller en första naturvårdsinventering har bolaget rätt att utföra byggnation i området på sätt som framgår av bilaga 3 till länsstyrelsens beslut. I samband med detaljplanarbetet anlätade bolaget Ekologgruppen i Landskrona AB, som efter besök på platsen den 1 september 2008 avgav yttrande om förekomsten av större vattensalamander i området samt huruvida denna skulle kunna påverkas av utbyggnadsplanerna. Ekologgruppen kom sammanfattningsvis fram till att den större vattensalamander inte skulle komma att påverkas genom utbyggnadsplanerna eftersom avståndet från spegeldammarna nordväst om Villa Abelin, där arten troligtvis förekommer, och till dåvarande utbyggnadsområde var för stort, cirka 400 m. Avståndet till nuvarande närmsta utbyggnadsområde, område A, är mer än 600 m.

I september 2008 lät föreningen Ekoll AB utföra en inventering på platsen utan att man kunde finna något exemplar av större vattensalamander. Dock ansåg Ekoll AB att dammen i nordvästra delen av område A skulle kunna vara en leklokal.

I augusti 2011 förelade länsstyrelsen bolaget att upphöra med fortsatta exploateringsarbeten tills ett beslut om dispens enligt 14 § artskyddsförordningen var fattat. Detta trots att bolaget inte sökt någon sådan dispens eftersom man ansett det obehövt med beaktande av ovan gjorda utredningar. Föreläggandet omfattade även

krav på att bolaget senast i juni 2012 skulle ta fram ytterligare utredningar och inventeringar av området. Vid ett samrådsmöte med länsstyrelsen den 30 augusti 2011 gjordes en överenskommelse om att en utredning skulle göras och vara klar redan den 30 oktober 2011.

I enlighet med länsstyrelsens föreläggande lät bolaget Calluna AB utföra en ny utredning och inventering av området, vilken utfördes under september och oktober 2011. Inte heller denna utredning kunde konstatera något exemplar av arten större vattensalamander i området. Calluna AB kom i sin rapport fram till den slutsatsen att byggnation inom BK₁, d.v.s. hela område A och B, kunde ske utan risk för påverkan på gynnsam bevarandestatus. I sin rapport rekommenderade dock Calluna AB att område K₁, vilket är beläget väster om område A, inte borde bebyggas eftersom detta eventuellt skulle kunna riskera gynnsam bevarandestatus för den större vattensalamandern. Med beaktande av Calluna AB:s rapporter meddelade bolaget länsstyrelsen att man tills vidare inte skulle gå vidare med utbyggnadsplanerna för område K₁.

Efter ytterligare diskussioner och korrespondens med länsstyrelsen lät bolaget under april – augusti 2012 Naturcentrum AB utföra ännu en inventering avseende förekomsten av större vattensalamander inom ett område av 1 000 meter från planområdet. Utredningen gjordes helt enligt den mall som Naturvårdsverket tagit fram, vilket då också innebar att tidpunkten på året var den optimala för arbetet. Naturcentrum AB konstaterade i sin rapport att dammen inte var en lekdamm med tillräcklig kvalitet och man gjorde även bedömningen att det inte borde krävas någon dispens enligt artskyddsförordningen för att uppföra tilltänkta bostäder inom område A. Underlag för att område A skulle ingå i ett dokumenterat salamanderhabitat saknas därför.

Till efterkommande av länsstyrelsens föreläggande med krav på en dispensansökan enligt 14 § artskyddsförordningen, och trots bolagets egen uppfattning att utbyggnadsplanerna inom områdena A och B på sätt de är redovisade i bilaga 1 till länsstyrelsens beslut inte skulle medföra sådana konsekvenser som anges i 4 § första stycket 4 p. artskyddsförordningen, lämnade bolaget in en dispensansökan i januari 2012. Både innan ansökan gavs in och under handläggningen fick bolaget uppfatt-

ningen av länsstyrelsen att dispensansökan mer var att se som en formsak för att få frågan ur världen.

Enligt bolaget finns det inget i ovan refererade utredningar, som utförts under åren 2008 och 2012, som stödjer länsstyrelsens uppfattning om att ett uppförande av de byggnader som redovisas inom område A skulle kunna skada eller förstöra fortplantningsområden eller viloplats för större vattensalamander och att det skulle krävas ett dispensförfarande enligt 14 § artskyddsförordningen. Tvärtom visar utredningarna från Caluna AB och Naturcentrum AB från 2011 respektive 2012 med önskvärd tydlighet att byggnation av de s.k. punkthusen inom såväl område A som område B kan utföras utan att man påverkar en gynnsam bevarandestatus för större vattensalamander.

Eftersom de redovisade utredningarna visar att ett uppförande av byggnader inom område A kan ske utan att träffas av förbudet i 4 § artskyddsförordningen faller även kravet på dispens enligt 14 § artskyddsförordningen. Med beaktande härav anser bolaget att det föreligger tillräckliga skäl för mark- och miljödomstolen att bifalla bolagets yrkande i målet att det inte krävs någon dispens för att uppföra byggnader även inom område A.

Beträffande område B framgår av de tre utredningar, gällande både område A och område B, som bolaget gett in i samband med överklagandet inget som visar på att större vattensalamander förekommer i något av de aktuella områdena. De enda faktiskt konstaterade lokalerna för större vattensalamander finns i anslutning till spegeldammen vid Villa Abelin på ett avstånd av mer än 600 meter från område B. Eftersom den större vattensalamanderns landmiljöer sällan sträcker sig längre än 200 meter från fortplantningsvattnet, i detta fall området kring spegeldammen vid Villa Abelin, får det, enligt de utredningar som bolaget på länsstyrelsens begäran låtit ta fram, i princip anses uteslutet att större vattensalamander skulle förekomma inom område B.

Med beaktande av vad som anförts ovan och med hänvisning till de omfattande utredningar som utförts av både Calluna AB och Naturcentrum AB är det bolagets uppfattning att länsstyrelsen i denna del gjort en helt korrekt bedömning i det att det

inte behövs någon dispens för område B. Tillräckliga skäl föreligger således för mark- och miljödomstolen att med ogillande av föreningens överklagande fastställa länsstyrelsens beslut i denna del.

Föreningen har utvecklat sin talan enligt i huvudsak följande. Bestämmelserna om fridlysning och dispens i 4 och 14 §§ artskyddsförordningen innebär en implementering av artiklarna 12 och 16 i art- och habitatdirektivet. Enligt artikel 12 ska medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för införandet av ett strikt skyddssystem i det naturliga utbredningsområdet för de djurarter som finns förtecknade i direktivets bilaga 4 a, bl.a. större vattensalamander. Artikel 16 anger de fall när undantag från detta strikta skydd kan medges. Möjligheterna att medge undantag är begränsade eftersom en dispens inte får innebära att syftet med artskyddet som beskrivs i habitatdirektivets artikel 2 äventyras. Tolkningen av direktivets krav görs ytterst genom EU-domstolens praxis. EU-domstolen har i sina avgöranden C-10/96, C-6/04 och C-60/05 tydligt slagit fast att de villkor för undantag som anges i artikel 16 ska tolkas restriktivt. Att nationella genomförandeåtgärder ska garantera tillämpningen av direktivet i dess helhet, utan att selektivt tillämpa bestämmelserna, framgår av avgörandet i mål C-118/94. Av dessa domar följer att möjligheten för en svensk myndighet att meddela beslut om artskyddsdispens är begränsad och bör tillämpas restriktivt.

Samtliga tre förutsättningar i 14 § artskyddsförordningen (och artikel 16 i art- och habitatdirektivet) måste vara uppfyllda och i nu gällande ärende finns inte förutsättningar att ge dispens. Att besluta att dispens inte krävs för område B innebär ett icke rättsenligt kringgående av det strikta artskyddet enligt 4 § artskyddsförordningen. Länsstyrelsens beslut strider inte enbart mot artskyddsförordningens bestämmelser utan även mot försiktighetsprincipen, miljöbalkens lokaliseringsregel samt miljöbalkens övergripande mål som slår fast att miljöbalken och de bestämmelser som utfärdats med stöd av balken ska tillämpas så att den biologiska mångfalden bevaras. Länsstyrelsen har fattat sitt beslut om att dispens från artskyddsförordningen inte behövs för område B på ett undermåligt beslutsunderlag. Föreningen menar emellertid att det redan befintliga underlaget tydligt visar att den planerade exploateringen inom område B klart riskerar att försvåra upprätthållandet

av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. Åtgärder inom område B, och även område A, kräver således dispens enligt 14 § artskyddsförordningen och förutsättningar för att ge sådan dispens saknas.

Område A ingår i ett dokumenterat salamanderhabitat och föreningen delar inte bolagets uppfattning att de utförda utredningarna visar att byggnaderna inom området kan uppföras utan att skada eller förstöra fortplantningsområden eller viloplats för större vattensalamander. Vidare skulle exploateringen medföra sådan störning av arten som avses i 4 § första stycket 2 p. artskyddsförordningen. Denna punkt förbises helt i bolagets överklagande.

Bolaget uppger att man, genom att detaljplanen för området har vunnit laga kraft, har rätt att utföra byggnation i området på det sätt som anges i planen. Miljöbalken har dock full tillämplighet när det gäller markanvändning som faller under plan- och bygglagen (PBL) och inkluderar all slags möjlig inverkan på naturmiljön och arter. PBL är begränsad till bebyggelse och liknande åtgärder och tar inte över miljöbalken i något avseende vad gäller de materiella reglerna. En tillämpning av PBL som strider mot t.ex. miljöbalken skulle strida mot regeringsformen som säger att all rättstillämpning måste följa gällande lag. Byggnation är inte tillåten enbart i och med att en detaljplan medger den. I nu aktuellt mål krävs artskyddsdispens enligt 14 § artskyddsförordningen.

De utredningar som bolaget hänvisar till påvisar uppenbara brister. Miljökonsekvensbeskrivningen till detaljplanen för området baserades på en artutredning utförd i oktober 2007 av Naturcentrum AB och säger ingenting om kärlväxter, insekter, fågelliv eller groddjur och beskriver inte heller våtmarker inom området. I bolagets överklagande påstås att Ekologgruppen i Landskrona AB besökte den aktuella platsen i september 2008. Hösten är en olämplig årstid för salamanderinventering och dessutom besöktes endast spegeldammen invid Villa Abelin som ligger utanför det aktuella exploateringsområdet. Ekologgruppen inspekterade aldrig det område som nu är aktuellt i målet och har själva betecknat undersökningen som otillräcklig. Bolagets påstående att den större vattensalamanderns landmiljöer sällan sträcker sig längre än 200 m från fortplantningsplatsen saknar rele-

vans i sammanhanget eftersom bolaget, med uppgift att avståndet mellan spegeldammen och exploateringsområdet är mer än 600 m, räknar avståndet 200 m från spegeldammen och inte från den damm inom område A där salamanderfynd enligt Artdatabankens registrering gjordes i juni 2010. Avståndet för den större vattensalamanderns landhabitat är dessutom minst 200 m från fortplantningsvattnet. Även Calluna AB:s utredning gjordes under en för ändamålet olämplig tid på året, under senhösten efter det att bolaget ödelagt och dränerat området där salamander dokumenterats och därmed negativt påverkat den större vattensalamanderns habitat på platsen. Resultatet bygger till stora delar på simuleringar och modeller där man i sina slutsatser inte drar konsekvenserna av sin egen utredning. Föreningen anser även att bolaget misstolkar Callunas slutsatser. De utredningar som Naturcentrum AB utfört är professionella och tekniskt korrekta och gjorda under rätt årstid, men betingelserna för salamandrarna i området var nu radikalt förändrade när vattennivåerna i våtmark och dammar inte återstälts efter bolagets åtgärder i området. Slutsatserna kan därför starkt ifrågasättas.

Enligt 16 kap. 6 § miljöbalken kan dispens vägras den som tidigare inte har fullgjort sina skyldigheter eller underlåtit att ansöka om nödvändiga tillstånd eller dispenser. Länsstyrelsen anmälde den 12 augusti 2011 bolaget för misstänkt brott mot artskyddsförordningen jämte förbudet mot markavvattningsåtgärder enligt miljöbalken. Som grund för länsstyrelsens anmälan låg bolagets exploateringsåtgärder med dränering under sommaren 2011 inom de nu aktuella områdena A och B. Bolaget hade bl.a. låtit gräva ett dike i syfte att avvattna för att kunna bebygga marken. – Häremot har bolaget genmält att åklagarmyndigheten genom Riksenheten för miljö- och arbetsmiljömål den 17 september 2014 lagt ned förundersökningen mot bolaget eftersom brott inte kan styrkas.

Länsstyrelsen har uppgett i huvudsak följande till stöd för sitt bestridande.

Länsstyrelsen vidhåller uppfattningen att artskyddsdispens krävs för åtgärder i enlighet med ansökan inom område A och att artskyddsdispens inte krävs för åtgärder inom område B eftersom detta område, till skillnad från område A, inte bedöms utgöra någon livsmiljö för större vattensalamander. Länsstyrelsen grundar denna uppfattning på dels de undersökningar som bolaget bilagt ansökan om art-

skyddsdispens, dels på de bedömningar som länsstyrelsens egen expertis gjort i samband med ett tillsynsärende 2011/2012.

Område A omfattar en damm som utgör en potentiell lekplats för arten och den omgivande relativt blöta landmiljön runt dammen inom ett avstånd av cirka 100 m från dammen bedöms också som potentiell livsmiljö för större vattensalamandern. Område B, som är torrare och utan högre vegetation, bedöms inte utgöra någon livsmiljö för arten större vattensalamander.

Länsstyrelsen anser att tillräckligt underlag finns i målet för att domstolen ska kunna fatta beslut.

Mark- och miljödomstolen har den 8 december 2014 hållit sammanträde och syn i målet.

Föreningen har efter domstolens syn insänt kompletterande uppgift om förekomst av växten källfräne.

DOMSKÄL

Avgränsning

I detta mål ska endast avgöras om länsstyrelsens har haft fog för sitt beslut om dels avslag av dispensansökan enligt artskyddsförordningen för schaktnings- och byggnadsåtgärder i område A och dels beslut om att dispensplikt inte föreligger för område B. Dispensen för vissa dammåtgärder i område A har inte överklagats och avhandlas därför inte i domen. Andra omständigheter som underhand har åberopats, t.ex. förekomst av andra, rödlistade arter, prövas inte heller i denna dom.

Utgör det berörda området ett habitat för större vattensalamander?

Bolaget har ifrågasatt om det verkligen förekommer större vattensalamander inom det aktuella planerade utbyggnadsområdet. Mark- och miljödomstolen bedömer att det är otvistigt att arten förekommer i ett större område i anslutning till Norrvikens trädgårdsanläggning och att lövskogen mellan anläggningsområdet och vägen längs stranden har sådana kvaliteter som gör den till ett lämpligt habitat för arten. Den nu aktuella dammen eller vattensamlingen har också sådana kvaliteter som gör den

sannolik som habitat för större salamander, så som det har beskrivits i de dokument som har tillförts målet. Att artexemplar inte har iakttagits vid ett fåtal inventeringstillfällen utesluter inte att den kan förekomma regelbundet på platsen. Det har också förekommit uppgifter om en rapport till artdatabanken om iakttagelse av vattensalamander på platsen. Det rör sig dock om ytterområdena i den större förekomst som har beskrivits i inventeringarna. Med tanke på beskrivna förflyttningsavstånd för salamandern och mellanliggande område med lämpliga miljöer kan ifrågavarande damm återkoloniserats från närbelägna områden ifall den tidvis inte uppehållit sig där.

Bolaget har inte visat att det skulle vara osannolikt att dammen utgör en fortplantningsplats för salamandern. Även om området inte fullständigt skulle bli återställt efter de dikningar som genomförts visar förekomsten av salamander i de artificiella dammarna i trädgårdsanläggningen att arten kan fortplanta sig i även påverkade miljöer. Därmed föreligger skäl att iaktta 4 § första stycket 4p. artskydds-förordningen. Därför är det också relevant att pröva förutsättningarna för dispens för de planerade schaktnings- och byggnadsåtgärderna.

Därefter ska bedömas vilken utbredning det område avseende fortplantningsområde eller viloplats har som behöver skyddas enligt 4 § första stycket 4 p. artskydds-förordningen. Fortplantningsområdet är dammarna och omgivande terräng som direkt påverkar fortplantningsområdet. Viloplats kan i detta sammanhang avse sådana miljöer som den större vattensalamandern anses behöva för övervintring, såsom hålrum och multnande stubbar och trädstammar i fuktiga skogsmiljöer, där förflyttningsavståndet från vattensamlingar där fortplantning sker rör sig om 50-300 m, och där områden med radien 300 m har använts av bolagets konsulter för beskrivning av möjlig förekomst av enstaka djur men inte kontinuerlig ekologisk funktion för viloplats. Detta avstånd synes ha varit utgångspunkten för föreningens överklagande. Bolagets konsulter har också använt 100 m radie som sannolikt hemområde kring en reproduktionslokal. Bolaget har även angett 200 m som det avstånd som vattensalamandern sällan avlägsnar sig från en fortplantningsplats.

Mark- och miljödomstolen anser inte att man schablonartat kan tillämpa radier, utan att man måste bedöma om det i olika riktningar finns lämpliga eller olämpliga mil-

jöer för djuren i fråga att röra sig i och uppsöka viloplats. I detta fall delar domstolen länsstyrelsens bedömning att större delen av det tidigare odlade gamla trädgårdsmästeriområdet inte äger sådana kvaliteter eller inom rimlig tid kommer att växa igen på sådant sätt att det kommer att kunna utgöra övervintringslokaler för större vattensalamander. Däremot framgick det vid synen att i den närmare omgivningen av den aktuella dammen/vattensamlingen finns möjliga övervintringsmiljöer. Dessa iakttagelser bör beaktas vid bedömningen av länsstyrelsens beslut.

Område B

Område B utgörs huvudsakligen av igenväxande odlingsmark och uppvisar inte de egenskaper som har framhållits som betydelsefulla för större vattensalamanderns övervintringsplatser. Med tanke på hur vattensalamander förekommer i dammar inom exploaterade och välbesökta områden kring dammar i Norrvikens trädgårdar torde risken vara liten för indirekt påverkan av det aktuella habitatet. Därför är det en riktig bedömning av länsstyrelsen att dispens inte krävs för de planerade åtgärderna inom område B.

Område A

Av länsstyrelsens beslut framgår inte hur den exakta avgränsningen mellan områdena A och B har gjorts. Domstolen kan därför inte bedöma om det finns andra lämpliga indelningar av området utan kan enbart bedöma de utpekade områdena som helheter.

Inom område A finns en trolig fortplantningslokal och lämpliga övervintringsmiljöer, vilket innebär att dispens krävs för planerade åtgärder. Norrvikens yrkande om att häva länsstyrelsens beslut, utifrån en bedömning att dispens inte skulle behövas, ska alltså avslås. Mark- och miljödomstolen delar vidare länsstyrelsens bedömning att det saknas skäl för dispens enligt 14 § artskyddsförordningen. Den punkt som närmast skulle kunna komma ifråga för exploateringsändamål är 14 § 3c artskyddsförordningen ("eller andra tvingande skäl som har ett allt överskuggande samhällsintresse") som inte kan anses vara tillämplig i detta fall, varför dispens måste nekas.

Det går inte heller att villkora en dispens utifrån att de i beslutet också dispensgivna

åtgärderna för att förbättra fortplaningsplatsen skulle kunna innebära att förutsättningarna förändras så att dispens inte skulle behövas, innan de åtgärderna har genomförts och har visats medföra de förväntade effekterna på artens bevarandestatus.

Överklagandena ska alltså avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 6 mars 2015.

Jonas Sandgren

Bruno Bjärnberg

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Jonas Sandgren, ordförande, och tekniska rådet Bruno Bjärnberg. Målet har handlagts av beredningsjuristen Lena Sjöberg.